

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

KERTOJANA KOIRIEN KA- LEVALASSA

Roolisuoritukseni Ahti Lieto Lemminkäisenä koko perheen oopperassa

TEKIJÄ: Vertti Aittola

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Vertti Aittola	
Työn nimi Kertojana Koirien Kalevalassa: Roolisuoritukseni Ahti Lieto Lemminkäisenä koko perheen oopperassa	
Päiväys	5.6.2018
Sivumäärä/Liitteet	27
Ohjaaja(t) Anna-Maria Pekkinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion kaupunginteatteri, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion konservatorio, Musti ja Mirri	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tekijä esitti opinnäytetyönään koko perheen oopperassa Koirien Kalevala kertojan roolin Ahti Lemminkäinen. Ooppera toteutettiin yhdessä Kuopion kaupunginteatterin, Savonia-ammattikorkeakoulun ja Kuopion konservatorion kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa pohdittiin tekijän taiteellista kasvua koelauluista viimeiseen esitykseen. Koelaulut olivat toukokuussa 2016 ja viimeinen esitys 5.5.2017. Työssä analysoitiin myös oopperan musiikkia, ohjauksen pedagogisia ulottuvuuksia ja produktiota kokonaisuutena.</p> <p>Opinnäytetyö oli itsereflektio, jota kautta tekijä sai hyvät valmiudet seuraavaa vastaavaa suurta produktiota varten.</p>	
Avainsanat ooppera, laulu, musiikki, teatteri, orkesteri, produktio, Koirien Kalevala	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author(s) Vertti Aittola			
Title of Thesis Working as a narrator in Koirien Kalevala: My performance as Ahti Lieto Lemminkäinen in a family opera			
Date	5.6.2018	Pages/Appendices	27
Supervisor(s) Anna-Maria Pekkinen			
Client Organisation /Partners Kuopio City Theatre, Savonia University of Applied sciences, Kuopio Conservatory, Musti ja Mirri			
<p>Abstract</p> <p>The author of the thesis performed in a family opera Koirien Kalevala as the narrator Ahti Lemminkäinen. The opera was a collaboration of Kuopio City Theater, Savonia University of Applied Sciences and Kuopio Conservatory.</p> <p>The written part of the thesis reflected on the author's individual growth as an artist from the audition until the last performance. The audition was held in May of 2016 and the last performance was held on 5.5.2017. The thesis also analysed the music of the opera, the pedagogical aspects of the directing and the production as a whole.</p> <p>The thesis was a self-reflection through which the author got a good basis in preparation for the next equivalent large-scale production</p>			
<p>Keywords opera, singing, music, theatre, orchestra, production, Koirien Kalevala</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	ESITTELYSSÄ KOIRIEN KALEVALA	7
2.1	Mauri Kunnaksen Koirien Kalevala (1992)	7
2.2	Koko perheen ooppera Koirien Kalevala (2004)	7
2.2.1	Hahmot	7
2.2.2	Juoni	8
2.3	Musiikki	9
3	NÄYTTELEMISEN TEORIAA.....	11
3.1	Stanislasvski	11
3.1.1	Neljän seinän sisällä	11
3.1.2	Jos	13
3.1.3	Kaikelle on oltava jokin tarkoitus	13
4	HARJOITTELU	15
4.1	Tutustuminen teokseen ja työryhmään.....	15
4.2	Näyttämötyö.....	16
4.2.1	Musiikin harjoittelu	18
4.2.2	Koreografiat.....	19
4.3	Matkus-tiistai	20
4.4	Loppurutistus.....	20
5	ESITYKSET	22
5.1	Tunteet ennen esityksiä	22
5.2	Kenraaliharjoitus.....	22
5.3	Ensi-ilta	23
5.4	Muut esitykset	23
6	ELÄMÄ KOIRIEN KALEVALAN JÄLKEEN	25
6.1	Oopperan vastaanotto.....	25
6.2	Taiteellinen kasvuni.....	25
6.3	Oopperan jälkeinen elämä	26

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni käyn läpi lukuvuonna 2016 - 2017 järjestetyn Kuopion kaupunginteatterin, Savonia-ammattikorkeakoulun ja Kuopion konservatorion yhteistyöproduktion Koirien Kalevalan vaiheet omalta osaltani ja pohdin taiteellista kasvuani Produktion aikana. Opinnäytetyön toisessa luvussa kerron teoksesta tarkemmin ja analysoin sen musiikillista antia ja kolmannessa luvussa kerron näyttelemisestä ja peilaan omaa tekemistäni Stanislavskin teorioihin. Luvussa neljä keskityn Produktion harjoitteluvaiheeseen ja luvussa viisi kerron tarkemmin, miten esitykset menivät. Lopuksi luvussa kuusi kokoaan ajatukseni produktiosta kokonaisuutena ja reflektoin omaa tekemistäni: missä olin hyvä ja mitä minun ensi kerralla kannattaisi tehdä paremmin. Opinnäytetyön painotus on 3/4 taiteellista työskentelyä ja 1/4 kirjallista osuutta.

Jo niinkin varhain kuin loppusyksystä vuonna 2015 oli korviini kantautunut huhua, että koulussamme järjestyisi iso oopperaproduktio Kuopion kaupunginteatterin kanssa. Innostuin ajatuksesta heti. Olinhan ollut mukana koulumme pienimuotoisemmissa ensemble-kurssin nimeä kantavissa esityksissä, joista ensimmäinen oli Taikahuilu-ooppera ja toinen kotikutoinen kuvaelma Kalevalasta. Nämä esitykset ohjasi silloin kurssista vastannut opettaja, ja saimme kuin saimmekin järjestettyä esitykset kutakuinkin kunnialla läpi. Tosin silloin esityksiä vaivasi kovasti resurssien puute ja harjoitusten suurpiirteisyys sekä suunnitelmattomuus. Juuri näiden seikkojen takia yhteistyö kaupunginteatterin kanssa kuulosti heti hyvin innostavalta: vihdoinkin pääsisin kokemaan minkälaista on tehdä oopperaa, kun takana on riittävän iso koneisto, jota ohjaa oikea ohjaaja!

Aloin tietoisesti järjestelemään elämäni ja opintojani siten, että pääsisin mukaan tulevaan projektiin. Suuri mutka matkassa oli varusmiespalvelus, joka minun osaltani alkoi tammikuussa 2016 ja kesti vähintään yhdeksän kuukautta. Minun piti pitää kynsin ja hampain kiinni siitä, ettei minua määrättäisi aliupseerikouluun, sillä silloin produktiossa mukana olemiseni olisi huomattavasti vaikeutunut. Armeija vaikeutti opintojani jo muutenkin riittävästi.

Armeijassa ollessani järjestettiin Kuopiossa koelaulut oopperaa varten toukokuussa 2016. Koelaulut oli varattu Savonian ja Kuopion konservatorion opiskelijoille. Olin silloin viikonloppuvapaalla ja pääsin osallistumaan niihin. Niitä katsomassa oli tuttuja kasvoja: laulunopettajani Mari-Anni Hilander, AMKO-sinfonian kapellimestari ja opettajani Rauno Tikkanen, baletinopettaja ja koreografi Virve Varjos sekä näistä neljästä minulle vähiten tuttu, näyttelijä ja tuleva ohjaajamme Virpi Rautsiala. Esitin heille minulle jo bravuuriksi muodostuneen Lassi Nummen laulun Mutta kun olen runoniekka. Viikon päästä sain tietää, että minut oli valittu Ahti Lieto Lemminkäisen rooliin. Silloin en vielä tiennyt oopperasta muuta kuin nimen Koirien Kalevala ja sen, että sen oli säveltänyt Jaakko Kuusisto.

Taiteellisena tavoitteenani oli tehdä oma roolisuoritukseni oopperassa niin hyvin, ettei yleisölle tulisi sellainen kuva, että kyseessä on vain opiskelijaproduktio. Halusin päästä edes kosketuksiin ammatillisen tekemisen kanssa. Ensimmäiseksi kerraksi isolla lavalla tehtävä ei ollut helppo; minulla oli yksi päärooleista, kyseessä oli teatteria astetta monimutkaisempi taiteenlaji ooppera ja vaikka Koirien

Kalevalaa kutsutaan nimellä "koko perheen ooppera" ei se tarkoita, että teos olisi ollut millään tavalla yksinkertainen. Päinvastoin Kuusisto on säveltänyt teoksen hyvin modernisti. Minun piti siis oppia näyttelemään uskottavasti ja laulamaan ulkoa hyvin moderni lauluteos.

Opinnäytetyöksi aihe määräytyi, koska produktio ei muuten olisi varsinaisesti vienyt opintojani eteenpäin. Olin palavasti innostunut aiheesta, joten olisin ollut mukana muutenkin, vaikka muut opintoni siitä kovasti olisivatkin kärsineet. Suunnittelin heti lykkääväni kaikkia itselleni vähemmän tärkeitä kursseja seuraavaan vuoteen. Teoksen valmistelu ja esittäminen veivätkin minun ja monen muun osalta käytännössä koko opiskeluvuoden.

Kirjallisen osion tavoitteena minulla oli reflektoida omaa tekemistäni ja pohtia oopperan taiteellista antia. Halusin tutkia niitä tapoja, joilla Rautsiala ohjasi meitä näyttelijöitä, ja niiden teoreettista pohjaa. Analysoin myös Koirien Kalevalan musiikkia ja syitä, miksi se oli niin haastavaa oppia, mutta antoisaa esittää.

2 ESITTELYSSÄ KOIRIEN KALEVALA

Tässä luvussa esittelen Koirien Kalevalan. Käyn läpi teoksen juonen ja kerron teoksen synnystä. Analysoin myös pintapuolisesti teoksen musiikkia.

2.1 Mauri Kunnaksen Koirien Kalevala (1992)

Mauri Kunnas on suomalainen lastenkirjailija. Hänen kynästään on lähtöisin muun muassa Koira-
mäen tarinat. Koirien Kalevala pohjautuu ajatukseen tuoda tunnettu suomalainen teos lapsille tu-
tuksi muuttamalla sen päähenkilöt koiriksi. Samaan kehykseen pohjautuu myös Seitsemän koiravel-
jestä (2002). Mauri Kunnaksen teokset ovat täynnä hyvin pieniä yksityiskohtia, joka on yksi syy sille,
miksi ne ovat lasten suuressa suosiossa. (KUNNAS 2018)

2.2 Koko perheen ooppera Koirien Kalevala (2004)

Käyttäen pohjanaan Kunnaksen teosta Sami Parkkinen ja Jaakko Kuusisto loivat saman nimisen koko
perheen oopperan. Sami Parkkinen toimi libretistinä eli oopperan sanoittajana ja juonen suunnitteli-
jana, kun taas Kuusisto sävelsi teoksen. Ooppera tehtiin esitettäväksi vuoden 2004 Savonlinnan oop-
perajuhlilla, jossa se kantaesitettiin. (SAVOLAINEN 2016)

Nimitys ”koko perheen ooppera” tulee siitä, että teosta laatiessaan Parkkinen ja Kuusisto tahtoivat,
että sen parissa eivät viihdy pelkästään lapset, vaan koko perhe. Lapsia varten teoksessa on haus-
koja fyysisen huumorin paikkoja, lavasteet ovat näyttävät ja värikkäät ja hahmot ovat vitsikkäitä.
Teos myös etenee hyvin jouhevasti välttämällä laahaavia paikkoja ja on kestoaltaan lapsiystävälliset 70
minuuttia. Aikuisia varten teoksessa on mielenkiintoista musiikkia, vangitseva tarina, aitoja hahmoja
sekä hauskoja fyysisen huumorin paikkoja. (KUUSISTO 2017) Kukapa ei klovnerista tykkäisi.

Ennen Kuopioon saapumistaan teos oli esitetty Savonlinnan ohella myös Oulussa ja Naantalissa.
Käyttämämme teatteritarpeisto eli rekvisiitta, lavasteet sekä nuottimateriaali oli peräisin Oulusta.
Teoksen omistaa Tactus OY, joka on Kuusiston perheyritys. Tactus OY vuokraa oikeuksia ja materi-
aaleja Kuusistojen teosten esittämistä varten. (TACTUS 2018).

2.2.1 Hahmot

Solisteja oopperassa oli seitsemän:

Ahti Lieto Lemminkäinen – Vertti Aittola

Väinämöinen – Henri Tikkanen

Lemminkäisen äiti – Johanna Nylund

Louhi – Lea Järveläinen

Ilmarinen - Jukka Onttonen

Tytti – Maiju Tiirikainen

Aurinko – Santtu Timonen

Pienempiä nimirooleja oli viisi

Herra Hakkarainen – Noora Luoma/Henna Saarelainen

Tuonelan joutsen – Tiia Laitinen

Väinämöisen hevonen – Mona Immonen

Lemminkäisen hevonen – Annamari Eerola

Mehiläinen – Karoliina Kauhanen

Lavalla nähtiin myös lavaensemble, joka koostui Savonian ja konservatorion laulajista sekä Savonian tanssinopettajaopiskelijoista. He esittivät koiria ja susia ja lauloivat kuoron mukana. Heitä oli yhteensä 23. Jotkut henkilöt pystyivät tekemään kahta roolia yhtä aikaa, esimerkiksi Mehiläinen ja Tuonelan joutsen.

Kuoro koottiin vapaaehtoisista laulutaitoisista hakijoista. Kokoon saatiin 13 laulajaa, ja heidät sijoitettiin näytännön molemmille reunoille orkesterimontun kohdalle.

2.2.2 Juoni

Alla oopperan kohtaukset ja mitä niissä tapahtuu lyhyesti kiteytettynä (KUUSISTO 2003-2004).

Prologi: Lemminkäinen esittelee yleisölle Kalevalan maailman ja pohjustaa tarinan. Kertomuksessa on kyse siitä, kuinka koirista tuli leppoisia kotikoiria, kun ennen ne olivat niin viljejä ja vapaita.

1. Kohtaus – Kilpalaulanta: Väinämöinen laulaa Lemminkäisen suohon ja saa kuulla, että Pohjolan neito *Tytti* odottaa kosijaa.
2. Kohtaus – Sammon taonta: Väinämöinen saapuu itkien haaksirikkoutuneena Pohjolaan. Louhi lupaa hänelle tyttärensä Sampoa vastaan. Väinämöinen loihtii paikalle Ilmarisen, joka takoo Sammon, mutta Tytti ei suostu vaimoksi kummallekaan.
3. Kohtaus – Kosioretket: Myös Lemminkäinen lähtee äitinsä tahdosta piittaamatta kosimaan Tyttiä. Lemminkäinen, Ilmarinen ja Väinämöinen kukin vuorollaan pyytävät Louhelta Tyttiä vaimoksi saaden jokainen oman mahdolloman tehtävänsä toteutettavakseen. Lemminkäinen tuo Louhelle itse tekemänsä Hiiden hirven, jonka jälkeen hänet komennetaan pyydystämään Tuonelan joutsen. Väinämöinen on tehnyt Pohjolan suuren petohauen leukaluusta kanteleen ja Ilmarinen on kyntänyt kyisen pellon. Tytti päättää naida Ilmarisen.
4. Kohtaus – Tuonelan joutsen: Lemminkäisen äiti etsii poikaansa ja Aurinko kertoo äidille Lemminkäisen olevan pulassa Tuonelan virrassa. Äiti törmää Tuonelan joutseneen ja Mehiläiseen, joka virvoittaa Lemminkäisen hereille. Äiti ja Lemminkäinen lähtevät kohti Pohjolan häitä.
5. Kohtaus – Pohjolan mahtihäät: Pohjolassa juhliitaan Tytin ja seppä Ilmarisen häitä, kunnes Lemminkäinen rysähtää paikalle ja aloittaa suuren joukkokahakan. Kahakka loppuu, kun kaikilta lähtee taju kankaalle.
6. Kohtaus – Sammon ryöstö: Väinämöinen ja Ilmarinen heräävät talven kylmyyteen ja päättävät tarvitsevansa Sampoa pysyäkseen lämpiminä. Louhi kieltää tämän, joten Väinämöinen soittaa kanteleellaan kaikki sudet syvään uneen. Susien nukkuessa koirat varastavat Sammon. Lemminkäinen innostuu Väinämöisen soitosta ja rääkäisyllään herättää sudet. Sudet huomaavat Sammon hävinneen ja lähtevät takaa-ajoon.

7. Kohtaus – Meritaistelu: Sudet tavoittavat koirat merellä. Syytty taistelu, jonka seurauksena Sampo putoaa veneestä mereen ja uppoaa.

8. Kohtaus – Finaali: Lemminkäinen kertoo, mitä sitten tapahtui. Kalevalan rantaan ajelehti Sammon palasia, joista Ilmarinen takoi kaulapantoja. Nämä pannat toivat koirille lokoisat oltavat, mutta samalla ne kahlitsivat koirien vapauden.

2.3 Musiikki

Oopperan esityskoneistoon kuuluvat siis solistit, lavaensemble, kuoro ja orkesteri. Orkesteriimme kuuluu piano, kaksi käyrätorvea, kaksi klarinettia, bassoklarinetti, fagotti, kaksi oboeta, kolme huilua, kaksi kontrabassoja, kolme selloa, kolme alttoviulua, viisi ykkösviulua, neljä kakkosviulua, kaksi lyömäsoittajaa sekä koko teoksen aloittava erikoisuus: sähkökannel.

Oopperan sävelkieli on hyvin modernia, muttei kuitenkaan täysin atonaalista. Ooppera alkaa kokosävelasteikoilla, mutta välillä jotkin kohdat ovatkin hyvin tonaalista. Sävelkielen moderniuudesta viestii se, että teoksessa ei ole määrättyä sävellajia, vaan kaikki etumerkit ovat tilapäisiä. Se tekee nuottikuvasta välillä raskasta luettavaa. Kromatiikkaa, kokosävelasteikkoja ja erilaisia dimi-asteikkoja säveltäjä käyttää teoksessa paljon. Rytmilajit ja tempomerkinnät muuttuvat hyvin nopeasti ja välillä mielivaltaisestikin vaatien esittäjiltä jatkuvasti keskittymistä.

Oopperassa on paljon intertekstuaalisia viittauksia. Näitä löytyy esimerkiksi Väinämöisen ensimmäisestä virkkeistä, jotka ovat suoraan Kalevalasta: ”Mieleni minun tekevi, aivoni ajattelevi –”. Musiikki peilaa tätä myös Kalevalalle tyypillisellä 5/4 poljennolla (KUUSISTO 2003-2004, sivu 4, tahti 38). Toinen esimerkki intertekstuaalisuudesta on Pohjolan häissä, jonka sävelkieli on saanut vahvasti vaikutteita Sibeliuksen Lemminkäinen-sarjan neljännen osan rytmin käsittelystä ja tamburiinista. (KUUSISTO 2017).

Oopperassa ei ole oopperalle tyypillisiä aarioita, vaan jos joku solistinen kohta alkaa lähestyä kestoltaan kahta minuuttia, aaria loppuu ja tarina jatkaa eteenpäin. Tämä on säveltäjältä hyvin tietoinen valinta. Hänen mielestään aarioiden aikana tarinan eteneminen kuolee, joten hän halusi vältellä niitä. Siitä syystä Koirien Kalevala teoksena on jatkuvasti hyvin eteenpäin menevä. Teoksessa on vähän yli tuntiin puristettu niin paljon asiaa kuin suinkin on mahdollista. Ajatus koko perheen oopperasta näkyy selkeästi juuri tässä aspektissa. (KUUSISTO 2017.)

Musiikillisesti palkitsevimpia kohtia teoksessa ovat suuret joukkokohtaukset, kuten Sammon taonta ja Meritaistelu. Myös monta herkät ja lyyriset kohdat ovat ihania, kuten Tytin ja Ilmarisen duetto ja Lemminkäisen äiti, kun hän etsii poikaansa. Orkesterin mahtavimmat kohdat liittyivät suurelta osin kahteen käyrätorveen, joille säveltäjä on kirjoittanut hienoja fanfaarimaisia teemoja pitkin teosta. Musiikki muistuttaa paikoitellen melkein Taru sormusten herrasta -elokuvien soundtrackia, mutta Kuusisto (2017) kielsi ottaneensa vaikutteita siitä.

Jokaisella hahmolla on oma teemansa, joka tulee musiikista esiin usein hahmojen tullessa näyttämölle. (KUUSISTO 2003-2004, sivu 1, tahdit 10-13). Monien kohtausten musiikillinen materiaali koostuu pääosin näistä teemoista ja niiden varioinnista. Lisäksi jokaisen hahmon musiikillinen materiaali käsitellään omalla tavallaan. Kun kissat laulavat, on heidän melodiansa usein jatsahtavaa. Louhi ja Väinämöinen sen sijaan laulavat hyvin Kalevalaisella nuotilla. Nämä pääpiirteet sekoittuvat mielenkiintoisesti kohdissa, jossa hahmot laulavat toisilleen. Silloin he joissain kohtaa imitoivat toiselle tyypillistä melodian käsittelyä lisäten siihen oman vivahteensa.

3 NÄYTTELEMISEN TEORIAA

Tässä luvussa tarkastelen oopperan näyttelijäntyöhön liittyvää tekemistäni Stanislavskin (1863-1938) teorioiden valossa. Lähteenäni käytän Mia Pätsin kirjaa Näyttelijän tekniikoita (Avain, 2010), jossa hän muun muassa erittelee Stanislavskin oppeja.

3.1 Stanislavski

Konstantin Stanislavskia pidetään realistisen teatterin kehittäjänä (PÄTSI 2010, 23). Hän kehitti oman metodinsa, jonka avulla hän lähestyi näyttelystä ja teatteria. Myöhemmät teatterintekijät pohjaavat ajatuksensa usein Stanislavskin oppeihin, tai jos eivät pohjaa, niin ainakin kommentoivat niitä.

Stanislavski mietti etukäteen näyttämön asemoinnit, roolihenkilöiden motiivit ja yleisvaikutelman. Nykyaikana tämä kuuluu ohjaajan perustehtäviin, mutta sata vuotta sitten häntä pidettiin diktaattori-maisena ohjaajana. (PÄTSI 2010, 26) Rautsiala ohjasi meitä samalla tavalla, vaikkakin teimme asiat enemmän yhdessä niin, että jokaisella näyttelijällä oli mahdollisuus esittää omia ajatuksiaan. Rooli-henkilöiden motiivit jokaisen piti miettiä itse, mutta ohjaaja antoi herkästi ehdotuksia. Jos hän ei ollut tyytyväinen johonkin kohtaan, uusi motiivi oli yksi tapa etsiä toimivaa ratkaisua.

3.1.1 Neljän seinän sisällä

Stanislavski puhuu näyttelemisestä ”neljän seinän sisällä”. Tämä tarkoittaa sitä, että lavan reunat ovat ikään kuin seinät, joiden läpi näyttelijät eivät näe. Näyttelemisen tapahtuu siis yleisöä tiedostamatta. (PÄTSI 2010, 31) Tämä seikka meidän oopperassamme oli mielenkiintoinen, varsinkin minulle, roolini kun oli kertoja.

Kertojana aloitin koko esityksen puhumalla suoraan yleisölle. Tämä välittömästi rikkoo neljän seinän eli sen, jonka kuvitellaan olevan lavan ja katsomon välissä. Koko ensimmäinen kohta toimi siten, että minä puhuin yleisölle, kun kaikki muut näyttelijät näyttelivät neljän seinän sisällä. Tämä loi lavalle kuin kaksi eri tilaa: sen jossa minä olin yleisön kanssa, ja sen, jossa muut näyttelijät olivat keskenään ja minun kanssani.

KUVA 1. Työskentelyä neljättä seinää uhmaten (TIRKKONEN, Sami 2017)

Samanlainen tilanne, joissa minä olin ainut neljännen seinän rikkoja, oli myös oopperan loppu. Minä kerroin tarinaa samalla kun toiset tekivät sen, mistä minä puhuin. Oopperan neljännessä kohtauksessa myös Lemminkäisen äiti rikkoo neljättä seinää kysymällä: ”missä minun poikani on?” Kysymys sinänsä ei seinää riko, mutta toteutimme sen niin, että Lemminkäisen äiti kysyi sen yleisöltä. Näin halusimme huomioida lapsiyleisön. Kohtauksen loppuvaiheessa, kun Lemminkäinen sanoi yleisölle: ”näin me kissa opimme naukumaan” vieressä olleet Lemminkäisen äiti, Tuonelan Joutsen ja Mehiläinen havahtuivat myös yleisön läsnäoloon. Tämän ajattelin kielivän siitä, että kertojana minulla oli ”voima” halutessani rikko neljäs seinä. Tässä kohtaa seinän rikkominen oli vielä niin alleviivattua, että teimme pienen balettimaisen välikumarruksen.

KUVA 2. Kohtauksen päättävä välikumarrus (TIRKKONEN, Sami 2017)

Yksittäistapauksissa toisetkin hahmot rikkoivat neljättä seinää, esimerkiksi Väinämöisen vinkkasi yleisölle erään vitsin päätteeksi. Stanislavski ei varmasti olisi pitänyt tästä, mutta meidän koko perheen ooppera -teemaan tuollainen yksittäinen vinkkaus sopi aivan mainiosti. Se antoi vitsiin mukavan mausteen.

3.1.2 Jos

Yksi Stanislavskin metodin kulmakivi on kysymys ”jos”. ”Mitä minä tekisin, jos olisin samassa tilanteessa, kuin hahmoni, jota näyttelen?” Kysymykseen liittyy viisi tarkentavaa lisäkysymystä, joita ovat kuka, mitä, missä, miksi ja milloin. (PÄTSI 2010, 34) Ohjaajamme pyysi meitä miettimään näitä kysymyksiä ensimmäisistä harjoituksista lähtien, olipa rooli sitten päähenkilö tai kaikkein vähiten lava-aikaa saanut sivurooli.

Kysymykset avaavat roolihahmon sielunelämää ja mahdollistavat näyttelijälle sen, että hän elää lavalla rooliaan, eikä vain tee mitä roolihahmon pitäisi tehdä sillä hetkellä. Olimme kuitenkin suurin osa näyttelijöinä aivan ensikertalaisia, joten emme vielä miettineet lavalla ”elämistä” ollenkaan. Minä itse vastasin kysymyksiin hyvin lyhyesti ja ytimekkäästi:

-Kuka? Ahti Lemminkäinen.

-Milloin? Kalevalan aikaan kauan sitten.

-Mitä? Menossa haastamaan Väinämöistä kilpalaulantaan.

-Missä? Tiellä keskellä metsää.

-Miksi? Koska Lemminkäinen on kova luu ja mielestään maailman paras!

Nämä vastaukset kirjasin prosessin alussa, eivätkä ne siitä oikeastaan muuttuneet.

3.1.3 Kaikelle on oltava jokin tarkoitus

”Kaikella mitä näyttämöllä tapahtuu, täytyy olla jokin tarkoitus. Siellä pitää istuakin jotakin varten eikä muuten vain tai näyttääkseen itseänsä katsojille.” -Stanislavski (PÄTSI 2010, 36.)

Rautsiala oli todella tarkka siitä, että näyttelijöillä oli kaikissa liikkeissä, vuorosanoissa ja ilmeissä jokin tarkoitus taustalla. Jos lavalla on tarkoituksella, ei tekeminen näytä epämääräiseltä, vaan näyttelijän on läsnäolevana hetkessä. Jos taas hahmon päämäärä unohtuu, jää tarkoitus epämääräiseksi. Silloin näyttteleminen tuntuu teennäiseltä pönötykseltä ja vuorosanojen ulkoa jauhamiselta. (RAUTSIALA 2016-2017) Tämän kanssa itse kipuilin kovasti.

Varsinkin oopperan avauksessa, jossa tehtäväni oli kertoa koirista, kissoista ja susista, minulta helposti unohtui mitä minä teen. Siinä kohtaa pelkkä vuorosanojen ja askelmerkkien muistaminen ja toteuttaminen vei niin paljon keskittymisestä, että tuntui mahdottomalta vielä kaiken lisäksi olla läsnä ja tehdä asiat tarkoituksella. Askelten ja vuorosanojen rutinoituttua tekemisen tarkoituksin alkoi tulla esiin.

Kun oopperan viimeisen esityksen jälkeen järjestettiin ensi-illan videotaltioinnin katsominen, järkytyin siitä, kuinka kömpelösti näyttelin varsinkin ensimmäisen kohtauksen. Kömpelyys liittyi juuri siihen, etten tehnyt asioita tarkoituksella, vaan hahmoni eteni mekaanisesti asia kerrallaan. Aloituskohde oli vielä erityisen näytön paikka minulle, sillä minä kertojana vein sitä eteenpäin omin voimin. Kaikissa muissa kohtauksissa tarinaa eteenpäin vei jokin kahden hahmon keskeinen asia.

4 HARJOITTELU

Tässä luvussa käyn läpi teoksen harjoitusvaiheen oopperan partituurin saamisesta aina esitykset alkuun asti. Toisin sanoen kesäkuusta 2016 aina huhtikuun 2017 loppuun asti.

KUVA 3. Ohjaajakaartimme Virpi Rautsiala (ylävasen), Rauno Tikkanen, Virve Varjos (vasen) ja Mari-Anni Hilander edustamassa. (TIRKKONEN, Sami 2017)

4.1 Tutustuminen teokseen ja työryhmään

Harjoitteluni alkoi, kun sain oopperan partituurin käsiini kesällä 2016. Olin vielä armeijassa syyskuuhun asti, joten omaehtoinen harjoitteluni jäi valitettavan pinnalliseksi. En kerennyt opetella melodiotani, saati vuorosanojani ennen ensimmäistä tapaamistamme työryhmän kanssa. Ensimmäisessä solistien tapaamisessa kuitenkin osoittautui, että en ollut tilanteeni kanssa yksin.

4.10.2016 kävin ensimmäistä kertaa kaupunginteatterin näyttelijöiden tiloissa. Olin siellä sovittamassa roolivaatteitani. Ne sopivat päälle, mutta olivat turhat löysät. Niissä oli helppo liikkua, vaikka olinkin hyvin laiha kissaksi.

14.11.2016 oli ensimmäinen kerta, kun kaikki solistit ja ohjaaja tapasivat. Tässä vaiheessa kaikki harjoitukset järjestettiin Kuopion Musiikkikeskuksen tiloissa. Tunnelma oli välittömästi rento ja ensimmäisestä sekunnista asti oli tekemisen meininki. Vaikka suurin osa solisteista oli minulle hyvin tuttuja ennestään, oli Ilmarisen roolia näyttelevä Jukka Onttonen uusi tuttavuus. Häneenkin tutustuin hyvin nopeasti. Ensimmäinen kerta käytettiin ”taustamateriaaliin” tutustumiseen. Taustamateriaali on yksi Stanislavskin opeista. Hänen mukaansa näyttelijöiden täytyy tutustua näytelmän aiheeseen käsikirjoitusta laajemmin (PÄTSI 2010, 31). Tutustuimme Kalevalaan, Mauri Kunnaksen muihin kirjoihin sekä pienoismalliin lavasteista, jotka Rautsiala oli tuonut paikalle. Rautsiala (2016-2017) perehdytti meitä myös näyttelemisen perusasioihin. Hän kertoi lähestyvän ohjaamista pedagogisesti, mikä oli hyvä, sillä suurin osa tekijöistä oli täysiä amatöörejä, mitä tuli näyttelemiseen.

Saman viikon tiistaina oli vielä harjoitukset lavaensemblen kanssa, jota Hilander oli harjoittanut jo kuukauden. Siellä käytiin läpi koko teos virheistä välittämättä. Tarkoitus oli, että kuorolaiset saivat kuvan omasta tekstuuristaan ja että Rautsiala kuuli, miltä kuoro kuulostaa. Rautsiala puhui myös lavaenssemblelle näyttelemisen perusteista ja rooliin eläytymisestä.

Rooliin eläytymistä haettiin koko työryhmän kesken keskiviikkoiltana. Paikalla oli koko työryhmästä kaikki, jotka vain pääsivät: orkesterilaiset, solistit, lavaensemble, tanssijat, kuorolaiset, Tikkanen, Hilander, Varjos ja Rautsiala. Illan tarkoituksena oli tutustuttaa meitä toisiimme ja miettiä minkälaista on olla koira ja kehittää omaa ”koiran” identiteettiään. Minua tämä ei tietenkään auttanut suoranaisesti, sillä hahmoni oli kissa, mutta ilta toimi hyvin näyttelytekniikan harjoituksena.

Taustamateriaaliin tutustuimme myös myöhemmin koko työryhmän kanssa Kuopion museossa. Siellä museovirkailija Wikholm (2017) kertoi meille susista ja koirista ja niiden eroista. Opimme muun muassa, että susilauma ulvoo aina niin, että jokainen susi tuottaa vähän eri sävelkorkeudelta sävelen. Näin lauma kuulostaa kokoaan suuremmalta. Tätä kikkaa lavaensemble hyödynsi lahjakkaasti ulvontaa vaativissa kohdissa.

4.2 Näyttämötyö

Koska suurin osa työryhmästä oli näyttelemisen alalla kokemattomia, lähdettiin ensimmäisissä harjoituksissa aivan näyttelytyön alkeista. Rautsiala kertoi, että hänen ohjaustyylinsä perustuu pedagogiaan, eli tarkoitus oli oppia yhdessä.

Kävimme läpi niitä asioita, jotka ovat tarkemmin eritelty opinnäytetyön kolmannessa luvussa. Lisäksi opiskelimme alkeet muun muassa puhetekniikasta. Koska teos vaati kaikilta lavalla olijoilta paljon fyysistä tekemistä, olivat alkulämmittely ja kehon huolto suuressa roolissa. Tähän meitä ohjasi ko-reografimme Varjos.

Kun harjoittelu oli siinä vaiheessa, että jokainen tiesi oman roolinsa teoksessa ja mitä jokaisessa kohtauksessa tapahtuu, aloimme rakentamaan roolinkuljetusta. Siihen listattiin seikkaperäisesti koh-

taus kohtaukselta, mistä tulen, lavatoiminta lyhyesti, tarpeisto ja tavarat joita tarvitsen, minne poistun ja muuta tärkeää. Roolinkuljetus oli ensisijaisesti näyttelijää itseään varten, mutta se on myös korvaamaton väline jonkun sairastuessa. Korvaava näyttelijä pystyy tekemään esityksen jatkuvuuden takia kaiken oleellisen, kunhan hän vain seuraa lapun ohjeita.

KUVA 4 Vasemmalla minä ilman maskia, oikealla maskeerattuna roolivaatteissa. (TIRKKONEN, Sami 2017)

Minun roolinkuljetukseni meni näin:

Kohtauksen numero ja nimi: Prologi.

Mistä tulen (kenen, keiden kanssa/ portti, puoli jne.): Tuotantojärjestäjän puoli (TJP) kun Hakkarainen on pienten kivien kohdalla.

Oma konkreettinen lavatoiminta lyhyesti (mitä roolillesi tapahtuu): Soitan triangelia, annan sen Hakkaraiselle, otan yleisön haltuun ja juonnon oopperan. Sanan ”kahakoita” jälkeen varastan luun Janetelta, jonka viskaan kohti tuotantojärjestäjää ”kissojen heimon” jälkeen.

Tarpeisto /tavarat, joita kuljetan, vien tai tuon (kenelle/keneltä): Triangeli Hakkaraiselle. Luu Janetelta, häitän tuotantojärjestäjän puolelle.

Minne poistun (kenen kanssa/ puoli, portti jne.): TJP ja valmiiksi ratsastamaan takaisin.

Huomioitavaa, tärkeää!/: Energia! Häntä auki.

4.2.1 Musiikin harjoittelu

Kuten aikaisemmassa luvussa kerroin, Koirien Kalevalan musiikki on kohtalaisen modernia. Minulla ei ennestään ollut juuri kokemuksia modernin musiikin esittämisestä, joten kaikki oli minulle uutta. Teoksessa minulla oli oikeastaan kolme kohtaa, joissa laulaminen oli kriittistä: ensimmäisen kohtauksen dialogi Väinämöisen kanssa, kolmannen kohtauksen duo äidin kanssa ja seitsemännen kohtauksen meritaistelu. Muut kohdat olivat joko puhuttua tekstiä tai niissä sai ottaa taiteellisia vapauksia, kuten kuudennen kohtauksen lopussa, jossa rääkäisemällä herätin sudet. Taiteellisten vapauksien ottaminenkin tosin vaati harjoittelua, enkä koskaan päässyt suvereenille tasolle.

Musiikin harjoittelussa minua ohjasi alusta asti lauluopettajani Mari-Anni Hilander. Hän auttoi löytämään äänet ja monissa harjoituksissa toimi korrepetiittorina, eli harjoittavana pianistina, kun molemmat korrepetiittorimme olivat syystä tai toisesta estyneinä. Hilander joutui pianon taakse varsinkin yhteisten harjoitusten alkuvaiheessa harmillisen usein. Tämä häytti harjoittelua, koska keskittymiskykyä joutui venyttämään vähän sinne päin soittavaa pianistia kuunnellessa.

Luultavasti korrepetiittoreiden suuren vaihtuvuuden takia minulle itselleni jäi epäselväksi muutama lähtösävel. Varsinkin ensimmäinen laulamani sävel oli harjoituksissa aina hankala löytää. Toinen hankala sävel oli duetossa äidin kanssa. Siinä laulamani korkea dis-sävel oli soinnun suuren septimin roolissa, joka toi siihen jatsiväriin. Kuitenkin jatsiin tottumaton korvani sijoitti äänen aina puolisävelaskelta korkeammaksi e-säveleksi, joka oli soinnun pohjasävel. Ongelmani ratkesi siten, että kuuntelin Johannan laulua ja nappasin melodiasta dis-sävelen ja pidin sitä mielessäni omaan lähtöni asti. Sama ratkaisu löytyi ensimmäiseen laulamaani säveleen, jonka matalan c-sävelen sain korvaani kuuntelemalla kontrabassoja.

Ongelmana tällaisessa sävelten aktiivisessa etsinnässä oli se, että siihen piti keskittyä valtavasti. Kaikki musiikin vaatima keskittyminen oli ilmaisusta pois. Lisäksi joskus kävi niin, että havahduin tilanteeseen liian myöhään, jolloin minun piti vain luottaa, että keho löytää kyllä oikean äänen, ja laulaa se vain ulos. Lähes poikkeuksetta näissä tapauksissa lauloin väärän äänen. Musiikin modernius aiheutti sen, etten ollut koskaan varma ensimmäisestä sävelestä laulaessani sitä. Korvani ei erottanut milloin se oli väärä ja milloin oikea, sillä pohjalla oleva sointu oli niin monimutkainen.

Ennen joululoman alkua musiikki oli solistien, lavaensemblen ja kuoron kanssa siinä vaiheessa, että pystyimme järjestämään läpimeno harjoituksia orkesterin kanssa. Orkesteri oli harjoitellut tässä vaiheessa osuuksiaan vasta vajaan kuukauden, joten soitto oli vielä alkutekijöissään. Sointimaailma oli kuitenkin riittävän suuntaa antava, jotta siihen pystyi tukeutumaan. Harjoitukset olivat elämäni ensimmäinen kerta, kun pääsin laulamaan orkesterin kanssa ja olin siitä hyvin innoissani.

4.2.2 Koreografiat

Työryhmässä olivat mukana myös melkein kaikki Savonian toisen vuosikurssin tanssinopettajaopiskelijat, ja heitä ohjasi koreografimme Virve Varjos. Tanssijat olivat kaikki osana lavaensemblä, ja heillä oli muutama oma tanssikohtaus. Oopperassa oli myös kaksi suurta joukkokohtausta, joista varsinkin toinen vaati äärimmäisen tarkan koreografian: Pohjolan mahtihäät.

Häissä kaikki sudet ja koirat tanssivat yhdessä, kunnes Lemminkäinen ilmestyy paikalle ja aloittaa kahakan. Tuo kahakka, missä kaikki olivat mukana, oli hyvin mielenkiintoinen toteutettava. Kohtaus oli hyvin fyysinen, sillä taistelun iskut haluttiin saada näyttämään aidoilta. Kahakan aloittivat minä ja Väinämöinen, ja pikkuhiljaa se laajeni niin, että jokainen lavalla oleva löysi oman parinsa, jonka kanssa taistella. Harjoituksissa kaikki näyttelijät valitsivat parin ja meille annettiin kymmenen minuuttia aikaa rakentaa oma pieni kahakkamme. Kun kaikki olivat valmiita, saimme me esittää omamme muille. Rautsiala ja Varjos arvioivat mikä toimi ja mikä ei ja tarvittaessa antoivat muutosehdotuksia. Seuraavaksi nämä pienet kahakat tuotiin lavalle. Kahakan pysäytti orkesterin merkki, josta kaikki aloittivat yhteisen koreografian, jonka lopussa kaikilta tavalla tai toisella lähti taju. Tästäkin jokainen sai esittää oman ratkaisunsa ja koreografi ja ohjaaja hyväksyivät ne tai ehdottivat omiaan. Useimmiten Rautsiala tahtoi, että näyttelijä tekisi ehdottamansa jutun, mutta suurieleisemmin: ”Se pitää myydä!” Hankalinta kohtauksessa oli orkesterin merkin kuuleminen, sillä se ei ollut millään lailla selkeä.

Minäkin sain oman koreografian. Varjos ohjasi minulle hyvin pienen baletintyyllisen tanssikohtauksen hetkeen, kun Lemminkäinen lähtee Tuonelan virralle. En ollut koskaan balettia tanssinut, mutta Varjos oli sitä mieltä, että se meni oikein hyvin. Koreografiaan kuului muun muassa pieni loikka ja piiruetti. Itselleni tuo lyhyt tanssi oli jostain syystä yksi hausimpia kohtia koko oopperassa.

Kolmannessa kohtauksessa on Lemminkäisellä lyhyt solistinen osuus. Laulun kaveriksi Varjos kehitti pienen tanssin minulle, Johanna Nylundille ja Annamari Eerolalle eli Lemminkäisen hevoselle. Tämä

oli minun taidonnäytteeni, sillä sain tanssia ja laulaa yhtä aikaa! Vaikka koko ooppera olikin täynnä yhtäaikaista tekemistä ja laulantaa, niin tämä kohta lähestyi tyyliltään jo Broadway-musikaalia. Kohdan esittämisestä sain aina hyvän mielen.

4.3 Matkus-tiistai

14.2.2017 Matkus-kauppakeskuksessa järjestettiin pienimuotoinen lapsille suunnattu mainostilaisuus. Lauloimme lyhyitä otteita oopperasta kauppakeskuksen käytävällä ja paikalla oli kaverikoiria. Samaan aikaan Matkuksen Suomalaisessa kirjakaupassa luettiin lapsille ääneen Mauri Kunnaksen Koirien Kalevalaa.

Päivä oli hauska, mutta mietin silloin, että mikä tempauksen arvo loppujen lopuksi oli, sillä kaikki näytökset oli jo loppuunmyyty. Luultavasti tilanteen suunnitteluvaiheessa tätä ei ollut osattu ottaa huomioon. Pienten lasten kohtaaminen oli joka tapauksessa mahtavaa.

4.4 Loppurutistus

Maaliskuun ensimmäinen viikko oli talviloma. Sen jälkeen alkoi niin kutsuttu "loppurutistus": kahden viikon jakso, jolloin harjoituksia pidettiin aamupäivällä klo 10-13 ja illalla klo 17-20. Tämä oli koko production raskain vaihe, sillä oopperaharjoitusten lisäksi piti tehdä vielä normaaliakin opiskelutyötä. Joistain päivistä kasautuikin epäinhimillisen pitkiä.

Loppurutistuksen aikoihin harjoituksia saapui seuraamaan pukumme suunnitellut Riitta Röpelin. Hän kertoi, että minun rooliasustani puuttui tekovatsa. Siispä hahmoni lihoi yhtäkkiä huomattavasti. Tämä laittoi käsitykseni roolihenkilöstäni joissain asioissa uusiksi. Minun piti oppia liikkumaan niin kuin paksu kissa. Ylimääräinen vatsa muuttaa mitä tahansa hahmoa huomattavasti, minä olisin vain toivonut, että olisin saanut työskennellä sen kanssa jo harjoitusten alusta asti. Tämä oli suurin inhimillinen virhe, mikä minun kohdalleni production aikana osui.

Tässä vaiheessa ooppera alkoi olla jo muutamaa yksityiskohtaa vaille valmis. Omat murheeni liittyivät ilmaisuun, vuorosanojen muistamiseen ja lähtösäveliin. Opin viimeisen kohtauksen vuorosanat ulkoa vasta muutamaa päivää ennen kenraaliharjoitusta, mikä oli minulta huono suoritus. Työskentelen tehokkaasti ryhmässä, joten sellaiset kohdat, joita kävimme läpi yhteisesti vähemmän, jäivät minulta helposti harjoittelematta. Loppua kerrettiin harjoitella vähiten, kuten useimmissa produktioissa käy.

Jossain vaiheessa loppurutistusta tuli selväksi, että minulla oli vieläkin liikaa ongelmia löytää ensimmäinen sävel. Tässä vaiheessa avuksi tuli orkesteri: pyysin katsoa partituuria, josta osoittautui, että minun pitäisi kuulla lähtösävel kontrabassosta. Pyysin kontrabassoa soittamaan riittävän lujaa, jotta kuulen matalan äänen ja ongelma ratkesi. Pianon kanssa harjoitellessa tällaisten yksityiskohtien hyödyntäminen oli mahdotonta, sillä meillä ei ollut käytettävissä orkesteripartituuria.

Loppurutistus huipentui kolmeen pääharjoitukseen, joissa koko ooppera esitettiin alusta loppuun läpi kaiken lavatekniikan kanssa. Pääharjoituksia seuraamassa oli yleisöä, joka toi tekemiseen lisää mielekkyyttä. Jossain vaiheessa loppurutistusta olin alkanut rutinoitumaan harjoituksiin, joten yleisön läsnäolo auttoi minua keskittymään ja yrittämään parhaani.

Aina harjoitusten jälkeen kokoonnuimme näyttelijöiden lämpiöön, jossa Hilander, Varjos, Tikkanen ja Rautsiala antoivat suullisen palautteen kaikkien kuullen. Minusta se oli hyvä tapa tehdä töitä.

5 ESITYKSET

Tässä luvussa käyn läpi, miten esitykset omalta osaltani menivät ja mitä opin niiden aikana.

5.1 Tunteet ennen esityksiä

Koko tekijäporukan tiedossa oli ollut jo pitkään ennen yhtäkään esitystä, että liput kaikkiin kahteen-toista näytökseemme oli loppuunmyyty. Minulla oli jännityksen ja innostuksen sekainen tunne. Oli mahtava tietää, että aina kun astuisin lavalle, vastassa olisi täysi katsomollinen ihmisiä: lähes 500 henkeä. Toisaalta paineet onnistua olivat kahta kauheammat.

Harjoitusperiodi oli onnistunut hyvin, eikä mitään suuria ongelmia ollut. Kaikki askelmerkit olivat valmiina. Vertasin tätä tilannetta aikaisemmin tekemääni Taikahuiluun ja ero oli kuin yöllä ja päivällä: silloin vielä ensi-iltaa edeltävänä iltana rakennettiin viimeisen kohtauksen askelmerkkejä. Olin ollut siis kauheammissakin tilanteissa. Nyt oma tunne oli hyvä ja pystyin luottamaan siihen, että olin nähnyt esityksen eteen vaivaa aivan mielettömästi. Ja niin olivat kaikki muutkin.

5.2 Kenraaliharjoitus

Kenraaliharjoitus, tai lyhyemmin pelkkä kenraali, tarkoittaa esityksen ensi-iltaa edeltävää viimeistä harjoitusta. Silloin katsomossa on jo yleisöä. Meidän tapauksessamme sali oli etukäteen varattu production sponsorille, lemmikkieläintavaraliike Mustille & Mirrille. Musti & Mirri oli käyttänyt kenraalin pääsylippuja välineinä mainoskampanjassaan ja ne olivat menneet kaikki kaupaksi.

Kenraali oli 31.3. klo 18:30. Soundcheck, eli soinnintarkastus, alkoi aina puoli tuntia ennen esitystä. Soundcheckissä äänimestari tarkisti, että kaikki mikrofonit ja äänentoistolaitteet toimivat kuten piti-kin ja että asetukset olivat kohdillaan. Jotta minä ehdin soundcheckiin ajoissa, piti minun olla puku-huoneessa maskeeraamassa mielellään jo tuntia ennen. Täten jos esitys alkoi klo 18:30, minun oli aloitettava valmistautuminen jo klo 17:00. Soundcheckin jälkeen oli aikaa valmistautua fyysisesti esitykseen. Keho piti saada heräämään ja syke nousemaan, jotta energiaa riitti lavalta katsomoon.

Ennen kenraalin alkua jännitin kovasti. Odottaessani hetkeäni juosta lavalle minusta tuntui kuin olisin seissyt hyppytorissa katsellen alhaalla odottavaa vettä: "Kohta se on menoa". Tuntui kuin minulla olisi ollut parvi perhosia vatsassa. Kun esitys sitten lähti käyntiin, jännitys hävisi ja keskityin täysillä.

Kenraali meni hyvin, eikä mitään esityksen keskeyttävää tapahtunut. Ohjaajilla oli kuitenkin vielä paljon palautetta. Tässä vaiheessa minulla itselläni oli vaikeuksia enää meritaistelun jälkeisessä monologissa. En osannut lähteä siihen varmasti, mutta harjoittelin kohtaa vielä kotona seuraavan päivän ensi-iltaa varten.

5.3 Ensi-ilta

Ensi-ilta oli 1.4.2017 klo 13, joten olin teatterilla klo 11 laittamassa maskia päälle. Vaikka olin pukokopissa ensimmäisenä, olin usein viimeinen valmiina. Keskityin helposti toisille juttelemiseen enemmän kuin maskeeraamiseen. Hilander järjesti aina ennen soundcheckiä harjoitustiloissa äänenavauksen lavaensembleä, kuoroa ja solisteja varten. En ikinä kerennyt paikalle, kun taistelin vielä mikrofonin ja puvun kanssa. Avasin itse ääneni soundcheckin jälkeen.

Ensi-ilta jännitti vielä kenraalia enemmän. Harjoitukset oli harjoiteltu ja nyt oli esittämisen vuoro. Jos kenraalissa tunne ennen lavalle menemistä oli niin kuin olisin katsonut alas kymmenestä metristä, niin ensi-iltana katselin alas viidestätoista. Esityksen alettua kaikki meni taas niin kuin oli harjoiteltu, ilman mitään suuria katastrofeja. Rutiinin puutos oli suurin ja näkyvin ongelma, mutta esityksessä oli valtava energia koko ajan mukana.

Ensi-illan jälkeen teatterilla oli pieni juhlatilaisuus esityksen kunniaksi. Hetkeä olivat kunnioittamassa teatterin johtaja sekä oopperan säveltäjä Jaakko Kuusisto. Käytin tilaisuuden hyväkseni ja kyselin häneltä teoksen musiikista ja hänen näkemyksiään siitä. Hyödynsin saamiani tietoja tämän opinnäytetyön toisessa luvussa.

Illalla työryhmän kanssa pidettiin karonkka. Tämä oli tärkeää - olihan yhdessä tehty jo niin paljon töitä! Työryhmästä oli harjoitusperiodin aikana hitsautunut yksi suuri porukka, eikä enää eroteltu kuka on laulaja, soittaja taikka tanssija. Kaikki olivat samaa tiimiä. Ryhmähenki oli minusta yksi produktion tärkeimmistä saavutuksista. Siitä suuri kiitos kuului ohjaajallemme Rautsialle.

5.4 Muut esitykset

Ensi-illan jälkeen seuraava esitys on energiatasoltaan helposti matalin. Jotkut kokeneet teatterikävijät kertovatkin, ettei toiseen näytökseen kannata hankkia lippuja, koska se on lähtökohtaisesti huonoin veto. Näin kävi meillekin, vaikka kaikki tiesivät haasteen. Kolmas näytös oli taas paljon parempi.

Kolmannen ja neljännen näytöksen väliin osui pääsiäisloma ja esitysten väliin tuli pitkä kahden viikon paussi. Silloin olin melkein asunut teatterilla viimeiset kolme viikkoa, joten äkillinen kahden viikon tauko tekemiseen tuntui ikuisuudelta. Orkesterin soitto kärsi tauosta eniten, kun kaikki piti muistuttaa mieleen tarkasti. Kun näytökset sitten jatkuivat, ei samanlaisia pitkiä taukoja niiden välille enää tullut.

Neljännen näytöksen tienoilla alkoi rutiini kasvaa. Haasteena oli rutinoitumiselta välttyminen. Siinä auttoi Rautsiala, joka kävi aika ajoin katsomassa esityksen ja antoi työryhmälle suullisen palautteen kuten harjoituksissakin. Rutiinin huomasi tekemisen varmistumisessa ja keskittymiskyvyn vapautumisessa. Lavalla pystyi tällöin huomioimaan toiset näyttelijät paremmin.

Oma työni oopperassa jaksottui mukavasti. Minulla oli paljon tekemistä ensimmäisen kymmenen minuutin aikana ja kolmas kohtausta oli kokonaan huilia. Sen aikana kerkesin laittaa rekvisiitat kuntoon seuraavaa kohtausta varten, jonka kantava voima taas olin. Seuraavana vuorossa oli Tuonelan joutosen, jonka aikana sain rauhassa maata lavalla suu täynnä vettä. Kun kohtausta loppui, menin verhoihin odottamaan Johannan kanssa, että Pohjolan häiden joukkokohtausta ensimmäinen vaihe oli ohi. Kun musiikki oli tietyssä kohtaa, hyökkäsin verhoista lavalle, missä vietin käytännössä loppuoperaan. Kaikki aika, mitä en ollut lavalla, käytin sykkeen tasaamiseen ja mikrofonin teippausten uudelleen kiinnittämiseen.

Vasta kolmanneksi viimeisen näytöksen jälkeen sain tietää, että pohjameikkiä ei saa laittaa siihen kohtaa ihoa, mihin mikrofonin teipin aikoi asettaa. Tämä oli minulle varmaan joskus aiemminkin kerrottu, mutta silloin se oli mennyt ohi korvien. Kun sain teipin pysymään ihossa kiinni, hävisi suurin osa käytännön murheistani, ja pystyin keskittymään esitykseen täysin.

Esitysten aikana tapahtui vain yksi sairastuminen. Silloin Tyttiä näytellyt Maiju Tiirikainen menetti äänensä flunssan takia. Hän pystyi kuitenkin olemaan lavalla, joten tilanne hoidettiin niin, että hänen sijaisnäyttelijänsä Janette Teittinen lauloi Tytin osuudet orkesterimontusta. Esitys meni mallikkaasti. Työryhmän hermoja koetteli kaikkein eniten eräs lavaensemblen jäsen, jolla oli suuria ongelmia aikataulujen kanssa. Kun kaikki muut olivat harjoituksissa aina ajoissa, yhden puuttuminen pistettiin välittömästi merkille. Kaiken huippu oli se, että tämä henkilö jätti tulematta yhteen näytökseen etukäteen ilmoittamatta. Hänen roolinkuljetuslappunsa oli onneksi saatavilla, ja tilanne hoitui niin, että toiset näyttelijät tekivät hänelle kuuluneet asiat. Tärkeitä olivat kalusteiden ja rekvisiittojen siirrot. Esitys meni hyvin, mutta monet olivat sen jälkeen happamia.

Puolet esityksistämme olivat aamunäytöksiä, jotka alkoivat klo 10. Minun piti siis olla maskeeraamassa itseäni jo kahdeksalta. Ensimmäinen kello kymmenen näytös oli hyvin opettavainen kokemus äänenavauksen puolesta. En ollut lämmitellyt ääntäni riittävästi, joten korkeat kohdat eivät ensimmäisessä kohtauksessa menneet halutulla tavalla. Seuraavia aamunäytöksiä ennen laitoin itseni nopeammin valmiiksi, jotta kerkesin lämmitellä ääneni kunnolla.

5.5.2017 klo 18.30 alkoi viimeinen näytös. Perhoset vatsassa eivät olleet hävinneet minnekään. Ruutiinia oli kertynyt sen verran, että tekeminen oli todella mukavaa ja palkitsevaa. Harmi, että näytöksiä oli vain kaksitoista, sillä minusta tuntui, että nyt olin päässyt sisälle oopperaan ja suurin osa käytännön asioista oli tullut tutuiksi. Oli haikaa sanoa teatterille hyvästit.

6 ELÄMÄ KOIRIEN KALEVALAN JÄLKEEN

Tässä luvussa reflektoin omaa kasvuani laulajana, muusikkona, pedagogina, näyttelijänä ja ihmisenä.

6.1 Oopperan vastaanotto

En ole tähän mennessä saanut mistään niin paljon kehuja ja kiitosta kuin roolistani Koirin Kalevalassa. Minulle ennestään täysin vieraat ihmiset pysäyttivät minut ja kysyivät, lauloinko minä siinä. Olen aidosti ylpeä ja hirveän kiitollinen, että sain olla mukana tässä produktiossa ja vieläpä niin suuressa roolissa. En kokenut missään vaiheessa, että olisin ollut jollain tavalla muita parempi, tai että olisin erityisesti ansainnut solistin paikan. Se paikka minulle kuitenkin annettiin ja kiitän siitä ohjajia.

En ole tähän mennessä lukenut mistään muusta produktiosta, jossa olen ollut mukana, yhtä paljon lehdistä. Jossain vaiheessa kaikissa lehdissä oli juttuja Koirien Kalevalasta. Savon Sanomissa oli oikein aukeaman kokoinen teosesittely! (SAVON SANOMAT 24.3.2017.) Tuntui hyvältä lukea lehdistä, että tekemistämme arvostettiin.

En ole tähän mennessä päässyt esittämään samaa teosta yhtä monta kertaa täydelle katsomolle. Jos vain lisänäytökset olisivat onnistuneet, niin katsomo olisi ollut täynnä vielä monta näytöstä ensimmäisten kahdentoista jälkeenkin. Ennen en ole ollut tilanteessa, jossa tuttuini valittivat, etteivät pääse katsomaan esitystäni, koska lippuja ei ole. Se oli positiivinen ongelma.

6.2 Taiteellinen kasvuni

Opin aikatauluista sen, että ne kannattaa miettiä etukäteen, niin kaikki toimii. Ja mitä enemmän projektissa on mukana ihmisiä, sitä tiukemmin aikatauluista pitää pitää kiinni. Aikataulussa pysymistä on myös luvallista valvoa ja huomauttaa, jos joku ei niissä pysy. Opin itsestäni sen, että nautin kun saan tehdä jotain asiaa kunnianhimoisesti aamusta iltaan. Kun normaalisti opiskellessani olen esittänyt harjoittelemani teokset kerran tai kahdesti, niin kaksitoista läpimenoa samaa teosta täydelle katsomolle opetti paljon. Siinä sai alkaa nauttimaan työnsä tuloksesta, kun kaikki virheet oli jo tehty ja tekeminen alkoi rullaamaan. Tähän vaiheeseen pitäisi aina päästä! Tulevaisuudessa yritänkin saada harjoittelemani teoksille mahdollisimman monta esitystä, jotta ne oikeasti tulisivat tutuiksi ja muodostuisivat osaksi minua.

Opin pohjatyön tärkeyden. Minun olisi itse pitänyt opetella roolini etukäteen paremmin. Tuhlasin kaikkien muiden aikaa opettelemalla omaa melodiaa harjoituksissa. Se olisi pitänyt tehdä harjoituskopissa ennen harjoituksia. Opin myös, että johtajan ei tarvitse olla diktaattori eikä ikävä ihminen. Myös mukava ihminen voi olla jämäkkä ja puhua asiat niin kuin ne ovat. Näin kuinka suurta joukkoa voi ohjata niin, ettei kukaan turhaudu. Muusikon työssä on lähestulkoon aina osana jotain ryhmää, joten ryhmädynamiikan hyvä hallinta on haluttu ominaisuus.

Opin näyttelemisestä hirmuisesti. Tähän opinnäytetyöhön en saanut kirjattua kuin pienen osan kaikesta siitä, mitä näyttelemisestä opin oopperan aikana. Sain suuren määrän itsevarmuutta esiintymiseeni yleisön edessä. Itsevarmuus tulee vain tekemällä riittävästi virheitä ja korjaamalla ne. Tämä kannattaa tehdä yksityisesti ja yleisön eteen tulla vasta kun suurin osa virheistä on korjattu. Sitten pääsee tekemään ihan uusia virheitä, ja taas oppii.

Opin laulamista paljon. Opin tuntemaan kehoni ja ääneni ja kuuntelemaan sen tarpeita. Opin kuinka liikkua ja laulaa samaan aikaan. Opin luottamaan omaan korvaani. Opin harjoittelemaan modernia musiikkia. Opin, että suuressa salissa teksti pitää puhua ihan taaimmaiseen penkkiriviin asti. Opin, että muut ovat usein minua parempia ja tietävät minua enemmän. Opin pitämään suuni kiinni, ellei minulla ole jotain tärkeää asiaa.

Itsestäni opin, että olen lahjakas tekijä, mutten millään lailla erityinen. Moni muu pystyisi samaan, jos vain saisi tilaisuuden näyttää. Mutta minä sain tuon tilaisuuden ja minä näytin. Mutta en ollut paras, katsoin vielä ylöspäin kohti Väinämöistä, Ilmarista ja Lemminkäisen äitiä. Tikkanen, Onttonen ja Nylund olivat aivan mahtavia! Mutta ylpeä sain olla itsestäniikin.

Koirien Kalevala opetti minulle, kuinka taidetta kuuluu tehdä.

6.3 Oopperan jälkeinen elämä

Koirien Kalevala oli minulle henkilökohtaisesti niin suuri rutistus, että esitysten loputtua olin seuraavan kesän ja syksyn aivan puhki. Minusta tuntui, että olin ansainnut kunnan loman, mutta tekemättömyys jatkuikin kesän yli opintojen alkuun. Syksyllä sitten vuoden aikana tekemättä jääneet kirjalliset raportit odottivat tekijäänsä. Huomasin, että Koirien Kalevalaa tehdessä olin tottunut tarkkaan aikataulutukseen ja ryhmäpaineeseen. Nyt kun jouduin itse huolehtimaan omista asioistani, olikin kaikki raskasta ja vaikeaa.

Pian aloin kaivata uutta suurta produktiota.

KUVA 5. Kaikki Koirien Kalevalaa toteuttamassa olleet. (TIRKKONEN, Sami 2017)

LÄHTEET

Nuottilähteet:

KUUSISTO, Jaakko 2003-2004. Koirien Kalevala, pianopartituuri. Tactus OY

Kirjalliset lähteet:

PÄTSI, Mia 2010. Näyttelijän tekniikoita. Avain.

SAVON SANOMAT. 24.3.2017. Pentue valmiina B 6-7.

Verkkolähteet:

KUNNAS, Mauri. OTAVA. [Viitattu 5.6.2019]. Saatavilla:

<http://maurikunnas.net/>

TACTUS OY. [Viitattu 5.6.2019]. Saatavilla:

<https://www.tactus.fi/Tactus/>

SAVOLAINEN, Jukka 2016. Verkkouutinen. Koirien Kalevala, koko perheen ooppera saa ensi-iltansa Kuopiossa aprillipäivänä 23.9.2016. [Viitattu 5.6.2018]. Saatavilla:

<https://www.smackthejack.net/onnigideon/40218/>

Suulliset tiedonannot:

KUUSISTO, Jaakko 2017. Maljatilaisuus Kuopion Kaupunginteatterilla 1.4.2017

RAUTSIALA, Virpi 2016-2017.

WIKHOLM, Mari 2017.